

rosti učencev. — Pa ne samo, kar je tiskano, ampak tudi kar je pisano, mora znati učenec izrazno čitati.

Kar je pisano je sploh težje čitati, kakor pa tiskano. Učenci 6. razreda se morajo vaditi tudi v tem, da znajo razne rokopise čitati. V ta namen naj čitajo glasno razne pravopisne in spisne naloge svojih součencev. Potrebno je tudi, da se vadijo čitati tudi stare rokopise. Le na tak način doseže učitelj lahko predpisani učni smoter.

Izrazno čitanje se opira posebno na gojitev besednega in govornega naglasa. Besedni naglas spoznavaj se posebno v povdarjanji nekaterih zlogov, v večjem naglasu določilnih besed v sestavljenih besedah in v posebnem naglaševanju tistih besed v stavku, ki so merodajne za vsebino. Hitrega čitanja ali požiranja zadnjih zlogov, učitelj ne sme trpeti v šoli.

Govorni naglas je pa naravno (ne umetno) ponavljanje beriva, kakor govoré

v navadnem življenji omikani ljudje. — Umevno je ob sebi, da se pri gojitvi gladkega čitanja ne sme zanemarjati tudi izrazno čitanje.

7. in 8. razred.

Učni smoter: „Kakor na prejšnji stopinji; nadaljevanje čitalnih vaj“.

Blagoglasno čitanje mora napraviti na poslušalca prijeten utis ter ga ganiti, da se vzbudi v njem sočutje in ga dovede k dejanju.

Umevno je pa samo ob sebi, da se učenec ne sme pri čitanji pačiti, kajti ljudska šola ne izobrazuje gledaliških igralcev. Tudi pretihega čitanja ne smemo trpeti, kar se posebno v dekliških šolah rado pripeti.

(Dalje prih.)

Kako naj učitelj jednorazrednice postopa, da pripravi dobro podlago spisovnemu pouku v II. oddelku spodnje skupine.

Na podlagi razprave priobčene v U. T. št. 6. „Kako naj učitelj jednorazrednice postopa, da pripravi dobro podlago spisovnemu pouku v I. oddelku spodnje skupine“ nadaljevati hočem z denašujo. Pričel bodem z obravnavo berilnih sestavkov, katerih v I. oddelku nisem razpravljal.

Kot učno knjigo rabim „Prvo berilo in slovnica“, sestavila A. Razinger in A. Žumer. Ta knjiga je posebno pripravna, ker ji je pridejana slovnica, katera učitelju prav dobro služi. Tisk je pripraven in ne ovira uspešnega napredka v čitanji in tudi vsebina sestavkov ni pretežka, posebno, če se učitelj že v I. oddelku pri nornem nauku na to ozira, da pripravi potrebno podlago.

Glavna naloga berilnih sestavkov je, učenca usposobiti da bo razumel

misel, ki jo drugi z govorom razodeva in da bo znal tudi on svoje misli drugemu ustmeno in pismeno določno povedati. Tedaj je v prvi vrsti podstava spisovnemu pouku.

Kakor pri vsem pouku, moramo tudi tu učenca vaditi v mišljenji. Da pa more misliti, soditi in sklepati, moramo skrbeti, da berilne sestavke, katere bere, razume. V ta namen seznanimo učenca najprej z glavno vsebino berilnega sestavka. O tem, da si je učenec vsebino zapomnil in da mu je jasna, prepričamo se z vprašanji, katera učenec razumno v popolnih stavkih odgovarja.

Prestopivši k berilnemu sestavku, učitelj ves ali le del berilnega sestavka, čegar vsebina je učenca sedaj že znana, prebere ter prične stvarno obravnavo.

Tu ima odprto široko polje, učenca pustiti samovoljno misliti in delati.

Stvarna (nadrobna) obravnava ima dve glavni nalogi, učenca natančno seznaniti z vsebino in razširiti mu zaklad besed in jezikovnih oblik. Učenec, beroč stavek za stavkom, vprašuje se po vsebini branega stavka, zahtevaje, da svoj odgovor tudi s tem, katera beseda oziroma del stavka to misel pøve, utemelji. Seveda iti se mora od lažjega do težjega.

Pri razlagi besed se mora učencem prilika dati, da iščejo kolikor je mogoče, sami pomen besed in jih nadomeščajo z drugimi. Nadomeščati jih smejo tudi z ptujskimi dialekta, da jih le opozorimo, da morajo ptujke kot neprave zavreči.

Skrbimo pa, da vsi učenci mislijo in da damo vsem k temu dovolj časa. Zaradi tega stavi najprej vprašanje, nekoliko počakajmo, vse učence pogledjmo ter potem še le pokličimo. Varujmo se tudi biti pregostobesedni ter pustimo rajši učencem govoriti.

S takim postopanjem ne vadimo učenca samo misliti, ampak obogatimo mu tudi zaklad besed in jezikovnih oblik — tedaj tvorimo dobro podlago spisnemu pouku.

Ko učenci berilni sestavek razumejo, morajo si ga prisvojiti. Semkaj spada v prvi vrsti čitanje. Učenci se uče gladko mehanično čitati, vadijo se pa tudi paziti na vsebino t. j. čitati z mislimi. Učitelj naj večkrat učenca med čitanjem ustavi in ga pozove, da pove, kaj je čital v zadnjem stavku. Tako ga že v tem oddelku silimo paziti na vsebino in mu pripravljamo podlago k prostemu pripovedovanju.

Beró naj pa glasno, a ne kričeče, počasi, prav naglašeno in brez ustavljanja. Posebno pazimo, da samoglasnike čisto, krepko in polno doneče izgovarjajo. S tem jih privadimo dovolj glasnemu čitanju, ne da bi jih vedno opominjali in opozarjali na to. Z vednim opominjevanjem, naj glasno čitajo, se večji del ne dožee družega, kakor to, da nekateri učenec prav kriči, da bi človeka skoro oglušil. Pazijo naj na

spremembo glasu pri ločilih, kar ne pospešuje le lepega čitanja, ampak vzbuja učencem tudi občutek, kje ima stati to ali ono ločilo.

Za čitanjem se uvrsti ponavljanje vsebine. Na stavljena vprašanja učenci odgovarjajo z besedami berilnega sestavka, da se privadijo književnemu jeziku. Pri tem ponavljanji naj se spravi novo sè starim že znanim v zvezo. Učenci naj primerjajo novo z že znanim — tedaj naj mislijo, sodijo in sklepajo.

Lahke berilne sestavke v prozi in pøeziji priuče se po besedah na pamet. S tem se vadijo misliti, krepčajo si spomin, obogaté pa tudi na besedah in jezikovnih oblikah.

Pri pripovedovanji po besedah naj ravno tako glasno, počasi, prav naglašeno in brez ustavljanja izgovarjajo kakor pri čitanji.

Vsebina berilnih sestavkov se prične že v tem oddelku pismeno uporabljati. N. pr.: Pri sestavku „Kaj dobivamo iz gozda“, lahko damo učencem napisati gozdne živali. Učenci povejo omenjaje ločila, katera bodo stavili, zahtevani stavek in ga zapišejo: Gozdne živali so: srna, zajec, itd. Pri taki nalogi učencem tudi primerno razložimo, zakaj stavimo dvopičje, vejico in piko, seveda ne vse po jedni in isti nalogi. Isto tako se na podlagi tega berilnega sestavka lahko zapišejo gozdna drevesa, kakor tudi, s temi primerjaje, vrtna drevesa, domače živali i. dr.

Pri računstvu imamo v tem oddelku z vporabnimi nalogami, katerih se prav pridno poslužujemo, še več prilike učenca vaditi v mišljenji, kakor v I. oddelku. Računska ura služi nam pa lahko tudi kot slovnična, oziroma pravopisna, ne da bi zanemarjali pouk v računstvu.

Omeniti hočem le jedno priliko. Pri pojmovanji števil do 100 zahtevajmo, da učenec a) ime števila razločno in počasi izgovori, b) določi, iz koliko besed število sestoji, c) pri jezikovni pismeni vaji tudi število zapiše.

Morebiti to ni potrebno? Le dajte učencem najvišjega oddelka števila pisati, bode videli, koliko bo „pedesetih“, „petesetih“ in Bog zna kaj še mesto „petdesetih“. Ako pa pričnemo števila z besedami pisati že v II., da, do 10 pri narekovanji že v I. oddelku in nadaljujemo pri takih prilikah tudi v nadaljnjih oddelkih, ne bomo tega opazovali.

Da postavimo dobro podlago spisovnemu pouku, treba je, da si prisvoje učenci najpotrebnejše iz slovnice in pravopisja.

Privadijo se razločevati dolg in kratek stavek ter si priuče ločila.

Stavek delijo v besede, besede v zloge in zloge v glasnike.

Glasniki so samo- in soglasniki; *r* nam časi rabi kot samoglasnik.

Z veliko začetno črko pišemo v začetku govora, za piko, vprašajem, kličajem, dvopičjem, priimke in krstna imena.

Samostalnik, njega spol in število in pridevnik.

Tudi pri slovničnem pouku učimo učenca misliti. Podrobneje se s tem ne bodem bavil, ker razpravljati bi moral vso slovnico, omenim le, da z ustmenimi in pismenimi uporabami tega, kar se učimo iz slovnice, najbolj delujemo v prid mišljenja, posebno pa v prid spisovnega pouka.

Učenec naj se tedaj uči takoj ustmeno, posebno pa pismeno porabiti, kar se je učil iz slovnice.

Kadar zna slovnično tvarino pismeno dobro porabiti, prisvojil si jo je popolnoma in takrat naj se nadaljuje. Kdor bi se zadovoljil le s precej dobrimi ustmenimi odgovori, ta bi še malo delal za spisovni pouk, ker smoter slovnice bodi, da usposobi učenca ne le pravilno govoriti, ampak tudi pisati. Posebno napačno bi pa bilo, ako bi učitelj iz slovnice kaj vzel, česar bi učencev niti ustmeno ne priučil uporabiti, recimo sklanjatev. Učitelj bi od učencev zahteval, da se priuče gladko sklanjati, ne priučil bi jih pa sklonov v stavkih porabiti. Kaj bi dosegel? Moje mnenje je

— nič — o pač — spomini bi jim nekoliko krepečal — —.

Preidimo k nalogam!

Kakor v čitanji, tako si morajo učenci tega oddelka pridobiti spretnost tudi v pisanji — pišejo naj mnogo.

Na jednorazrednici moramo, ker poučujemo dva oddelka ob enem, že tako polovico časa, odmerjenega jezikovnemu pouku, porabiti za pismene vaje, gotovo je pa to priporočljivo tudi za večrazrednice. Kdor piše, mora jasneje misliti in ostreje paziti, kakor oni, ki samo govori, tedaj je pismeno koristnejše od ustmenega.

Kakor v I. oddelku, vadi se tudi tukaj v prepisovanji. Prepisujejo se kratki in dolgi stavki in oddelki berilnih sestavkov.

Narekovanje se v tem oddelku uporablja, a ne premnogo. Narekujejo naj se vedno celi stavki, da učenci pri tem tudi kaj mislijo.

Narekovanje se priporoča uporabljati pri nekaterih pravopisnih vajah, v tem oddelku, da se prične razločevati besede od besede v stavku. Učencu se pove stavek. Učenec določi iz koliko besed stavek sestoji, zapiše besedo vsako za se in koncem stavka postavi potrebno ločilo. Kadar se tem pravopisnim vajam (prepisovanje in napisovanje) dobro privadijo, prično se uporabljati spisne vaje, kakeršne sem omenil pri obravnavi berilnih sestavkov.

Koncem vsake naloge podpiše učenec svoje polno ime, da se bo znal tudi najslabši podpisati, kar bo gotovo potreboval.

Predno s tem oddelkom skončam, hočem spregovoriti še o pisanji in popravi nalog.

Naloga se pišejo v zvezke, tablice naj se popolnoma opuste. Zvezki hranijo se v šoli, da jih more učitelj pregledati in naloge popraviti.

Popravi naj se vsaka, tudi najmanjša naloga, ker, ako se naloge ne popravljajo, učenci kmalu prično površno pisati in vsa stvar nima nobene vrednosti.

Učitelj podčrta besede, katere niso prav pisane, in jih v tem oddelku tudi popravi.

Večina učencev namreč še nima dovolj zmožnosti, da bi sami poiskali napako, ako bi jo učitelj samo podčrtal. Morali bi učitelja popraševati, kar bi pa pouk preveč motilo.

Popravljenе besede učenci večkrat prepišejo, da si jih dobro vtisnejo v spomin. O oddelkih zgornje skupine pa ne prepisujejo samo besede, katere so nepravilno zapisali, ampak cel stavek, v katerem se nahaja hiba.

Naloge pišejo se čedno in lepo. Ako učitelj sprevidi, da bi se naloge lahko

lepše in boljše izdelale, mora biti strog in če treba mora tudi kaznovati. Najboljše vspehe za lepopisje nalog dosegel sem s tem, da sem dal nalogo doma, a ne v šoli, tolikokrat prepisati, da je bila čedno in lepo pisana. Roditelji doma potrebujejo otroke za delo in zato tudi malomarni in za šolo nebrižni roditelji na otroke vplivajo, naj pazijo in lepo pišejo.

Tako privadimo učenca lepemu pisanju in ob enem stvarimo tudi v tem oziru dobro podlago spisovnemu pouku.

M. Janežič-Peče.

Nova patentirana šolska klop Ivana Weixl-a.

To novo, od štajerskega nadučitelja ustrojeno, tedaj tako rekoč iz šolske prakse izišlo klop je o priliki IV. glavnega zborovanja nemško-avstrijske učiteljske zveze v Linzu dné 19. in 20. mal. srpana m. 1. v ličnem obrazci mnogim deležnikom tega učiteljskega dneva in potem še posebej več predstojnikom tamošnjih šol skazoval izumnikov soseden sodrug g. Vinko Jug.

Weixlova šolska klop je zelo dobro dopadla vsem, ki so jo videli; v posameznem pa podajajo ona sledeče prednosti:

1. Dovolj ona učitelju lehāk pregled čez učence, ker je mizna ploča kljubu svoje širokosti le 2 cm nagnena.

2. Je visokost izkroženega sedeža velikosti učencev tako primerjena, da storé stegna s kračami pri sedenji pravi kot ter da pri tem potplatí na tleh leže.

3. Za pouk v pisanji se premakljiv sedež lahko tako daleč naprej potegne, da pride nje prednji rob 2 cm pod prsni rob pultne ploče (Minusdistanz). V tem stanji podajajo se od sedeža navpično k prsnemu robu pultne ploče predpisana oddaljenost ali razloček (Differenz), ki znaša $\frac{1}{7}$ telesne velikosti šolskega otroka.

Pri tem razločku položi pisoči otrok komolca neposiljeno na pultno pločo. V tem držanji se ramena ne utrudijo, kar se

pa na visokih pultnih pločah gotovo zgodi. Ako bi se utrudila hrbtenica, ima otrok tik za životom ležečo križno naslonjačo, na kateri se hrbtenica odpočije. Nadaljna prednost je, da križna naslonjača ne dopušča, da bi šolski otrok s sedalom nazaj silil in se potem s prsi vlegel na pultno pločo; otrok je posiljen ravno navpično sedeti in ker more le glavo nagniti, ostane očesi od predmeta na pultni ploči ležečega sploh v pravilni oddaljenosti, s čim se popolnoma ubrani, da bi kratkoviden postal.

Ker je ploča 37 cm široka, je mogoče, da leže pisalne in risalne robe velike oblike brez ovire na nji, ne da bi je spredaj sedeči otrok premaknil.

4. Za navadni uk primeta na obeh koncih sedeča otroka v poprej popisani legi nepremični sedež na prednem robu, ga malo vzdigneta in potem nazaj potisneta. V tem stanji se podajajo 10 cm velika prebitna dalja (Plusdistanz), v kateri otroci brez ovire morejo vstajati. Pri sedenji naslonijo se lahko otroci s križem na križno naslonjačo. Lehko in prostorno je v tem stanji stopiti v klop in iz nje.

5. Ako je treba v klopeh telovaditi, vstanejo učenci, vzdignejo prednji rob sedeža, ga prekucnejo in potem z nogami